

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to republish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA PÁTÁ SEKCE

VĚC SMATANA proti ČESKÉ REPUBLICE
(stížnost č. 18642/04)

ROZSUDEK
ŠTRASBURK
27. září 2007

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

Pořizovaný překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.

Ve věci Smatana proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (pátá sekce), zasedající v senátu ve složení:

pánové P. LORENZEN, *předseda*,
K. JUNGWIERT,
V. BUTKEVYCH,
paní M. TSATSA-NIKOLOVSKA,
pan J. BORREGO BORREGO,
paní R. JAEGER,
pan M. VILLIGER, *soudci*,
a paní C. WESTERDIEK, *tajemnice sekce*,

po poradě konané dne 4. září 2007,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 18642/04) směřující proti České republice, kterou dne 21. května 2004 podal Soudu občan Slovenské republiky, pan Pavol Smatana („stěžovatel“), na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovatele, jemuž byla poskytnuta bezplatná právní pomoc, zastupuje pan V. Kotek, advokát zapsaný v seznamu advokátů České advokátní komory. Českou vládu (dále jen „vláda“) zastupuje její zmocněnec, pan V. A. Schorm.

3. Stěžovatel poukazoval na délku trvání své vazby, na skutečnost, že soudy nerozhodly urychleně o jeho stížnosti proti ponechání ve vazbě, a na nemožnost domoci se náhrady za zbavení své svobody.

4. Dne 4. září 2004 Soud rozhodl komunikovat stížnost vládě a na základě článku 29 odst. 3 projednat přijatelnost a odůvodněnost stížnosti současně.

5. Dne 26. října 2006 oznámila vláda Slovenské republiky, že nehodlá využít svého práva vstoupit do řízení jako vedlejší účastník (články 36 odst. 1 Úmluvy a 44 odst. 1 Jednacího řádu).

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

6. Stěžovatel se narodil v roce 1975. V současné době se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznici Leopoldov (Slovenská republika).

1. Trestní řízení

7. Dne 7. června 2000 byl stěžovatel zadržen a obviněn z trestného činu padělání a pozměňování peněz spáchaného společně s J. N.

8. Dne 9. června 2000 byl stěžovatel vzat do vazby.

9. V období od 20. do 22. června 2000 vyšetřovatel vyslechl několik svědků.

10. Dne 4. července 2000 se státní zástupce obrátil na slovenské orgány se žádostí o poskytnutí právní pomoci, zejména o provedení výsledku svědků zdržujících se na území Slovenské republiky a domovní prohlídky v místě trvalého bydliště J. N.

11. Ve dnech 9. srpna, 20. září a 30. října 2000 byly provedeny další vyšetřovací úkony.

12. Po prověrce dosavadního průběhu věci státní zástupce dne 21. září 2000 dospěl k závěru, že ve vyšetřování nedošlo k žádným průtahům.

13. Ve dnech 2. listopadu a 11. prosince 2000 předložila slovenská prokuratura českým orgánům výsledky úkonů provedených v rámci právní pomoci.

14. V období od 6. do 22. listopadu 2000 byly provedeny výsledky svědků.

11. Státní zástupce dne 28. listopadu 2000 v rámci prověrky nezjistil ve vedení vyšetřování žádné průtahy.

12. Dne 7. prosince 2000 nařídil vyšetřovatel psychologické vyšetření stěžovatele. Dne 3. ledna 2001 zamítlo krajské státní zastupitelství námitky stěžovatele vůči znalci.

13. Dne 11. ledna 2001 požádal vyšetřovatel Službu kriminální policie o vyhodnocení padělaných bankovek. Výsledek vyhodnocení byl vyšetřovateli sdělen dne 23. ledna 2001.

14. Dne 25. ledna 2001 obdržel vyšetřovatel znalecký posudek z oboru psychologie zadáný dne 7. prosince 2000.

15. Dne 5. ledna 2001 podstoupili stěžovatel a jeho spoluobviněný další výslech a byli seznámeni s obsahem spisu.

20. Na základě návrhu vyšetřovatele ze dne 13. února 2001 podal státní zástupce dne 1. března 2001 na stěžovatele obžalobu.

21. Rozhodnutím ze dne 19. dubna 2001 vrátil Krajský soud v Brně věc státnímu zástupci k došetření.

22. Dne 9. srpna 2001 podal státní zástupce stížnost proti rozhodnutí o vrácení věci k došetření.

23. Na závěr neveřejného zasedání konaného dne 11. října 2001 Vrchní soud v Olomouci vyhověl stížnosti státního zástupce a zrušil tu část rozhodnutí ze dne 19. dubna 2001, na jejímž základě byla věc státnímu zástupci vrácena; soudu prvního stupně tak uložil, aby o věci rozhodl.

24. Hlavní líčení konané krajským soudem dne 21. prosince 2001 bylo odročeno za účelem pokračování ve výslechu anonymního svědka a vypátrání J. S., dalšího svědka navrženého spoluobviněnými.

25. V trestním řízení se dále konala hlavní líčení ve dnech 14. ledna a 20. února 2002. Dne 16. ledna 2002 podnikl krajský soud kroky k předvolání svědka J. S., avšak bezvýsledně.

26. Dne 20. února 2002 vynesl krajský soud rozsudek, kterým shledal stěžovatele i J. N. vinnými a odsoudil každého z nich k trestu odnětí svobody v trvání jedenácti let. Státní zástupce i oba obžalovaní podali proti rozsudku odvolání. Vrchní soud dne 23. dubna 2002 rozsudek zrušil a vrátil věc krajskému soudu.

27. Poté, co se z účasti na hlavním líčení nařízeném na 22. července 2002 omluvila jedna svědkyně a rovněž tak obhájce stěžovatele, bylo toto líčení odročeno na 18. srpna 2002. Z důvodu nemoci právního zástupce J. N. bylo poté hlavní líčení znovu odročeno na 15. října 2002.

28. Rozsudkem krajského soudu ze dne 15. října 2002 byli stěžovatel a J. N. uznáni vinnými z pokusu o trestný čin padělání a pozměňování peněz a odsouzeni každý k trestu odnětí svobody v trvání jedenácti let a k trestu vyhoštění v trvání čtyř let. Oba odsouzení podali proti tomuto rozsudku odvolání.

29. Na závěr veřejného zasedání konaného dne 12. února 2003 vrchní soud zrušil rozsudek ze dne 15. října 2002 z důvodu jistých nedostatků, zejména ve zjištění skutků, které byly stěžovateli kladeny za vinu, v určení druhu věznice, kde měl vykonat trest, a v době trvání jeho vyhoštění. Soud shledal oba obžalované vinnými a odsoudil je k trestu odnětí svobody v trvání jedenácti let a současně k trestu vyhoštění na dobu neurčitou.

30. Ústavní stížnost, kterou stěžovatel podal proti odsuzujícím rozsudkům z 15. října 2002 a 12. února 2003, byla dne 27. října 2004 Ústavním soudem odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

2. Vazební řízení

31. Usnesením Městského soudu v Brně ze dne 9. června 2000 byl stěžovatel vzat do vazby z důvodů rizika útěku, působení na svědky a recidivy. Soud zejména konstatoval, že stěžovatel je státní příslušník Slovenské republiky, který nemá žádné vazby k České republice, hrozí mu přísný trest a je podezřelý, že spolupracoval s dosud neznámými osobami, v jejichž držení se mohou nalézat padělané bankovky.

32. Stěžovatelova stížnost byla dne 30. června 2000 Krajským soudem v Brně zamítnuta.

33. Městský soud dne 21. listopadu 2000 vyhověl návrhu státního zástupce na prodloužení stěžovatelovy vazby do 7. března 2001. Soud uvedl, že kromě vážného podezření nadále trvají důvody uvedené v usnesení ze dne 9. června 2000 a že je třeba provést další vyšetřovací úkony.

34. Dne 19. dubna 2001 rozhodl krajský soud o ponechání stěžovatele ve vazbě. Toto rozhodnutí bylo dne 14. srpna 2001 doručeno právnímu zástupci stěžovatele. Krajský soud dospěl k názoru, že důvody vazby stěžovatele trvají, neboť stěžovateli nadále hrozí vysoký trest, nemá bydliště ani jiné vazby na Českou republiku a mohl by se pokusit vyhnout trestnímu stíhání. Navíc existovalo podezření, že stěžovatel se pokouší o maření trestního řízení, neboť u něj byl nalezen dopis, v němž byl instruován tak, aby vypovídal ve prospěch J. N. Soud dále uvedl, že stěžovatel byl součástí větší skupiny osob, a mohl by tedy pokračovat v páchání skutků, které mu byly kladeny za vinu.

35. Dne 20. srpna 2001 podal stěžovatel stížnost proti rozhodnutí ze dne 19. dubna 2001. Ve stížnosti namítal, že krajský soud nestanovil konečné datum trvání vazby a neposoudil, zda jsou dány důvody, pro něž nemohl být případ uzavřen, a to za situace, kdy řízení trpělo značnými průtahy. Stěžovatel rovněž vyjádřil podiv nad tím, že mu bylo napadené rozhodnutí doručeno teprve čtyři měsíce po jeho přijetí. Dne 22. srpna 2001 byla tato stížnost postoupena Vrchnímu soudu v Olomouci.

36. Na závěr neveřejného zasedání konaného dne 11. října 2001 vrchní soud výše uvedenou stížnost zamítl s tím, že důvody vazby uvedené krajským soudem nadále trvají. Ztotožnil se nicméně s námitkou stěžovatele, podle níž je napadené rozhodnutí nesprávné, protože nestanoví délku trvání vazby. Rozhodnutí bylo stěžovateli doručeno dne 4. prosince 2001.

37. Dne 21. prosince 2001 zamítl krajský soud stěžovatelovu žádost o propuštění z vazby s tím, že od posledního rozhodnutí o vazbě ze dne 11. října 2001 nedošlo k žádné změně okolností. Stěžovatel podal proti tomuto rozhodnutí stížnost, kterou dne 8. ledna 2002 zamítl vrchní soud s odůvodněním, že nadále přetrvávají důvody pro vazbu útekovou a předstížnou. S ohledem na novelu trestního řádu, jež nabyla účinnosti dne 1. ledna 2002, vrchní soud shledal, že již nelze dále držet stěžovatele ve vazbě s poukazem na riziko působení na svědky. Toto rozhodnutí bylo právnímu zástupci stěžovatele doručeno dne 14. ledna 2002.

38. Při hlavním líčení dne 14. ledna 2002 podal stěžovatel druhou žádost o propuštění z vazby, ve které upozorňoval zejména na průtahy v řízení. Krajský soud téhož dne tuto žádost zamítl s tím, že okolnosti se od rozhodnutí ze dne 8. ledna 2002 nezměnily a že kromě důvodů pro vazbu útěkovou a předstížnou existují rovněž důvody pro vazbu koluzní. Dne 30. ledna 2002 zrušil vrchní soud rozhodnutí krajského soudu napadené stěžovatelem; zamítl však jeho žádost o propuštění na svobodu s tím, že dále existují důvody pro vazbu útěkovou a předstížnou. Soud zároveň shledal, že jelikož nebylo prokázáno, že by se stěžovatel snažil ovlivnit svědky nebo spoluobviněného, není důvod prodlužovat vazbu z obavy působení na svědky nad délku stanovenou § 71 odst. 2 trestního řádu, ve znění účinném od 1. ledna 2002.

39. Dne 1. února 2002 podal stěžovatel proti rozhodnutím z 19. dubna a 11. října 2001 ústavní stížnost, v níž se mimo jiné dovolával článku 5 odst. 3 a 4 Úmluvy. Soudům vytýkal, že neposoudily délku trvání jeho vazby, ačkoli je uvědomil o nedůvodných průtazích v řízení, a že nestanovily datum, do kterého se vazba prodlužovala, a dále upozorňoval na lhůty, v jakých byla napadená rozhodnutí vydána a doručena.

40. Vrchní soud dne 23. dubna 2002 rozhodl o ponechání stěžovatele ve vazbě. Poukázal na riziko útěku s tím, že stěžovatel je cizím státním příslušníkem bez vazeb na Českou republiku a že mu hrozí vysoký trest; jeho propuštění na svobodu by tedy bezpochyby zmařilo dosažení účelu trestního řízení. Vrchní soud zároveň v dosavadním řízení neshledal žádné průtahy zaviněné státními orgány.

41. Dne 11. června 2002 rozhodl krajský soud o ponechání stěžovatele ve vazbě v souladu s § 71 odst. 4 a 6 trestního řádu s tím, že řízení nemohlo být ukončeno z důvodu složitosti případu, že v řízení nebyly shledány průtahy a že hlavní líčení bylo nařízeno na 22. července 2002. Poukázal na riziko útěku a konstatoval, že propuštění stěžovatele na svobodu by mohlo zmařit dosažení účelu trestního stíhání. Toto rozhodnutí bylo stěžovateli doručeno dne 27. června 2002.

42. Dne 23. srpna 2002 postoupil krajský soud vrchnímu soudu stížnost, kterou stěžovatel podal proti rozhodnutí ze dne 11. června 2002. Vrchní soud dne 5. září 2002 tuto stížnost zamítl s tím, že nezjistil žádné průtahy v řízení a že stále existuje riziko útěku.

43. Dne 2. prosince 2002 rozhodl krajský soud s poukazem na složitost případu a riziko útěku obžalovaných o ponechání stěžovatele a J. N. ve vazbě v souladu s § 71 odst. 4 a 6 trestního řádu. Stěžovatel proti tomuto rozhodnutí stížnost nepodal, stížnost podaná J. N. byla dne 8. ledna 2003 zamítnuta.

44. Dne 13. února 2003 byl stěžovatel přeložen z vazby k výkonu trestu odnětí svobody do věznice na území České republiky. Od 17. prosince 2003 si stěžovatel odpykává trest ve Slovenské republice.

45. Dne 18. března 2003 krajský soud rozhodl, že doba trvání vazby od 7. června 2000 do 12. února 2003 se stěžovateli započítává do uloženého trestu odnětí svobody.

46. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 28. listopadu 2003 zamítl návrh na zrušení napadených rozhodnutí podaný stěžovatelem dne 1. února 2002. Ústavní soud sice shledal, že opomenutí soudů stanovit konečné datum vazby a posoudit, zda byly dány závažné důvody, pro něž nemohlo být řízení skončeno, je v rozporu s jeho judikaturou a představuje zásah do stěžovatelova práva na svobodu, měl však za to, že musí zohlednit stav věci, jakož i skutečnost, že stěžovatel již byl pravomocně odsouzen. Vzhledem k tomu, že stěžovatel již nebyl ve vazbě, nýbrž ve výkonu trestu odnětí svobody, dospěl Ústavní soud k názoru, že zrušení napadených rozhodnutí by nezajistilo účinnou nápravu zásahu do práv stěžovatele, neboť by nevedlo k obnovení *statu quo ante*, a uvedl, že není příslušný pro zjednání nápravy dané situace prostřednictvím poskytnutí náhrady stěžovateli, zejména náhrady kompenzační povahy.

Toto rozhodnutí bylo doručeno právnímu zástupci stěžovatele dne 19. prosince 2003.

3. Řízení o náhradě škody

47. Dne 9. dubna 2004 uplatnil stěžovatel u ministerstva spravedlnosti nárok na základě zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. S poukazem na odstavce 3 a 5 článku 5 Úmluvy a na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2003 požadoval náhradu škody způsobené údajně nezákonnými rozhodnutími o jeho ponechání ve vazbě z 19. dubna a 11. října 2001, konkrétně náhradu ušlého zisku za období od 1. března 2001 (datum, kdy byl obžalován) do 12. února 2003 a náhradu nákladů řízení před Ústavním soudem.

48. Ministerstvo spravedlnosti dne 17. srpna 2004 oznámilo stěžovateli, že jeho žádost byla shledána nedůvodnou. Ministerstvo uvedlo, že v souladu se zákonem č. 82/1998 Sb. je předpokladem pro přiznání náhrady škody z titulu nezákonného rozhodnutí o vazbě zastavení řízení nebo zproštění obžaloby. Stěžovatel byl dále informován o možnosti obrátit se na soud podle § 15 odst. 2 tohoto zákona.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO

Trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.)

a) ve znění účinném do 31. prosince 2001

49. Podle § 71 odst. 1 jsou orgány činné v trestním řízení povinny vyřizovat vazební věci přednostně s největším urychlením.

50. Pole § 71 odst. 2 může vazba trvat jen nezbytně nutnou dobu. Jestliže by vazba v přípravném řízení přesáhla šest měsíců a propuštěním obviněného na svobodu by mohlo být zmařeno nebo ztíženo dosažení účelu trestního řízení, na návrh státního zástupce může o dalším trvání vazby do jednoho roku rozhodnout soudce a nad tuto lhůtu, nejvýše však do dvou let, může rozhodnout senát.

51. Podle § 71 odst. 3 vazba v řízení před soudem spolu s vazbou v přípravném řízení nesmí trvat déle než dva roky. Pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit, a propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního řízení, může o dalším trvání vazby na nezbytně nutnou dobu rozhodnout vrchní soud.

52. Podle § 71 odst. 4 prodloužit vazbu podle odstavců 2 a 3 lze jen tak, aby vykonaná vazba a lhůta, o níž je trvání vazby prodlouženo, nepřesáhla tři roky, a u zvláště závažných trestných činů čtyři roky.

53. § 72 odst. 1 stanovil, že všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny zkoumat v každém období trestního stíhání, zda důvody vazby ještě trvají nebo zda se nezměnily. Soudce tak činí v přípravném řízení pouze při rozhodování o návrhu státního zástupce na prodloužení vazby (§ 71 odst. 2) a při rozhodování o žádosti obviněného o propuštění z vazby. Pomine-li důvod vazby, musí být obviněný ihned propuštěn na svobodu. V přípravném řízení o tom může rozhodnout též státní zástupce.

54. Podle § 72 odst. 2 má obviněný právo kdykoliv žádat o propuštění na svobodu. O takové žádosti musí být neodkladně rozhodnuto. Byla-li žádost zamítnuta, může ji obviněný, neuvede-li v ní jiné důvody, opakovat až po uplynutí čtrnácti dnů od právní moci rozhodnutí.

b) ve znění účinném od 1. ledna 2002

55. Podle § 67 odst. 1 smí být obviněný vzat do vazby jen tehdy, jsou-li tu konkrétní skutečnosti, které odůvodňují obavu, a) že uprche nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště

anebo hrozí-li mu vysoký trest, b) že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo c) že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil.

56. Podle § 71 odst. 1 jsou orgány činné v trestním řízení povinny vyřizovat vazební věci přednostně s největším urychlením.

57. Podle § 71 odst. 2 může vazba trvat v přípravném řízení a v řízení před soudem jen nezbytně nutnou dobu. Vazba z důvodu uvedeného v § 67 písm. b) může trvat nejdéle tři měsíce; to neplatí, bylo-li zjištěno, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.

58. Ustanovení § 71 odst. 3 stanoví, že jestliže doba trvání vazby v přípravném řízení dosáhne tří měsíců, je státní zástupce povinen do pěti pracovních dnů po uplynutí této doby rozhodnout, zda se obviněný ponechává i nadále ve vazbě, nebo zda se z vazby propouští na svobodu.

59. Dle § 71 odst. 4 rozhodne-li státní zástupce, že obviněný se ponechává ve vazbě, je povinen nejpozději do tří měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí znovu rozhodnout o tom, zda se obviněný ponechává i nadále ve vazbě, nebo zda se obviněný propouští z vazby na svobodu. Ponechat obviněného ve vazbě lze, jen pokud nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit a propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání.

60. Podle § 71 odst. 5 je soud povinen nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy u něj byla podána obžaloba na obviněného, který je ve vazbě, rozhodnout, zda se obviněný ve vazbě ponechává, nebo zda se obviněný propouští z vazby na svobodu. Odstavec 6 stanoví, že ponechá-li soud obviněného ve vazbě, je povinen postupovat obdobně, jako je uvedeno v odstavci 4.

61. Dle § 71 odst. 8 nesmí celková doba vazby v trestním řízení přesáhnout a) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro trestný čin, o kterém je příslušný konat řízení samosoudce, b) dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro trestný čin, o kterém je příslušný v prvním stupni konat řízení senát okresního nebo krajského soudu, c) tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný úmyslný trestný čin, d) čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro trestný čin, za který lze podle zvláštní části trestního zákona uložit výjimečný trest.

62. Podle § 72 odst. 1 jsou všechny orgány činné v trestním řízení povinny průběžně zkoumat, zda důvody vazby ještě trvají nebo se nezměnily.

63. Podle § 72 odst. 3¹ má obviněný právo kdykoliv žádat o propuštění na svobodu. O takové žádosti musí soud neodkladně, nejpozději do pěti pracovních dnů, rozhodnout. Byla-li žádost zamítnuta, může ji obviněný, neuvede-li v ní jiné důvody, opakovat až po uplynutí čtrnácti dnů od právní moci rozhodnutí.

Zákon č. 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

64. Podle § 8 odst. 1 lze nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím uplatnit pouze tehdy, pokud pravomocné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem.

65. Ustanovení § 9 odst. 1 přiznává právo na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě tomu, na němž byla vazba vykonána, jestliže bylo proti němu trestní stíhání zastaveno, jestliže byl obžaloby zproštěn nebo jestliže byla věc postoupena jinému orgánu.

¹ Pozn. překl.: V originálním francouzském textu rozsudku je toto ustanovení nesprávně označeno jako odst. 2.

66. Podle § 15 odst. 2 se poškozený může domáhat náhrady škody pouze tehdy, pokud do šesti měsíců ode dne uplatnění nebyl jeho nárok příslušným správním orgánem plně uspokojen.

67. Až do 26. dubna 2006 obsahovaly § 27 až 31 vztahující se ke způsobu a rozsahu náhrady škody ustanovení týkající se náhrady ušlého zisku, která činila obecně 5 000 Kč (přibližně 177 €) za každý měsíc výkonu vazby, a náhrady nákladů řízení, které skončilo nezákonným rozhodnutím o vazbě, zproštěním viny nebo zastavením řízení, včetně nákladů na právní zastoupení.

68. V novele č. 160/2006 Sb. účinné od 27. dubna 2006 upravuje nový § 31a možnost poskytnout dotyčnému přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. V souladu s § 32 odst. 3 se nárok na náhradu nemajetkové újmy promlčí za 6 měsíců ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o vzniklé nemajetkové újmě, nejpozději však do deseti let ode dne, kdy nastala právní skutečnost, se kterou je vznik nemajetkové újmy spojen.

Občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.)

69. Podle § 11 tohoto zákona má fyzická osoba právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.

70. V souladu s § 13 odst. 1 má fyzická osoba právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Ustanovení § 13 odst. 2 stanoví, že pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Výši této náhrady určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

III. PŘÍSLUŠNÁ VNITROSTÁTNÍ PRAXE

71. V rozsudku sp. zn. 25 Cdo 762/2004 ze dne 19. ledna 2005 rozhodl Nejvyšší soud o právu na náhradu morální újmy způsobené zrušením odsuzujícího rozsudku pro nezákonnost poté, co již dotyčný vykonal trest odnětí svobody; při té příležitosti soud poznamenal, že se touto otázkou nikdy předtím nezabýval. Konstatoval, že vymahatelného práva na odškodnění zaručeného článkem 5 odst. 5 Úmluvy se nelze přímo dovolávat, neboť je zaručeno vnitrostátním právem. S odvoláním na článek 3 Protokolu č. 7, který v této souvislosti odkazuje na vnitrostátní právo a praxi dotyčného státu, Nejvyšší soud konstatoval, že se na daný případ vztahuje zákon č. 58/1969 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem (v účinnosti před přijetím zákona č. 82/1998 Sb. dne 15. května 1998). Podle tohoto zákona má dotyčný právo na náhradu materiální škody (skutečné škody a ušlého zisku). Jedinou nemateriální újmou, kterou bylo možné podle vnitrostátního práva (občanský zákoník) nahradit, byla újma z titulu způsobené bolesti a ztížení společenského uplatnění v důsledku újmy na zdraví. Zákon č. 58/1969 Sb., který je *lex specialis* ve vztahu k občanskému zákoníku, však neupravoval právo na náhradu nemateriální škody způsobené odsouzením a výkonem trestu odnětí svobody a nebylo možné z něj vyvozovat, že by rozhodnutí soudu mohlo zakládat i další práva, která nebyla v tomto zákoně upravena.

Ústavní stížnost podaná proti tomuto rozsudku byla Ústavním soudem dne 25. srpna 2005 odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

72. Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 17/05 ze dne 11. května 2005 zamítl ústavní stížnost navrhovatele, který napadl rozhodnutí soudů nižších stupňů, podle nichž nebyl osvobozen od soudních poplatků s odůvodněním, že jeho návrh na ochranu osobnosti, v němž tvrdil, že byl nezákonně držen ve vazbě, neměl naději na úspěch. Ústavní soud s tímto argumentem souhlasil s tím, že údajné porušení osobnostních práv stěžovatele se zakládalo výhradně na jeho názoru, že jeho vazba byla nezákonná, aniž by tento názor byl podepřen rozhodnutím orgánů činných v trestním řízení. Pouze tyto orgány totiž byly příslušné k posouzení otázky, zda se jedná o nezákonnou vazbu, zatímco občanskoprávní soudy neměly žádnou pravomoc rozhodovat o zákonnosti postupu orgánů činných v trestním řízení. Návrh stěžovatele podaný k občanskoprávním soudům tedy zjevně neměl žádnou naději na úspěch, a proto nebylo namístě jej osvobodit od soudních poplatků.

73. Problematikou náhrady nemajetkové újmy v případech nezákonného zbavení osobní svobody se Ústavní soud zabýval v nálezu sp. zn. IV. ÚS 162/04 ze dne 25. května 2005, ve kterém uvedl:

„[...] čl. 5 odst. 5 Úmluvy je tzv. normativním ustanovením a zakládá každému, kdo byl zbaven svobody nezákonnou vazbou v rozporu s čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy, resp. nezákonným uvězněním v rozporu s čl. 5 odst. 1 písm. a) Úmluvy, vůči státu vymahatelné právo na odškodnění, jehož porušení může být v konečném důsledku předmětem samostatné stížnosti k Ústavnímu soudu, resp. k Evropskému soudu pro lidská práva, a tudíž i samostatné civilní žaloby.“ (...)

„Vzhledem k tomu, že nároky na odškodnění podle Listiny (a jí provádějících zákonů) a požadavky Úmluvy se plně nekryjí (...), je nutno s ohledem na konkrétní okolnosti případu věc posuzovat buď podle Listiny nebo podle Úmluvy, případně s přihlédnutím k základním právům zakotveným v obou předpisech. Pokud obecné soudy dospějí k závěru, že z hlediska obsahu nároku na odškodnění je národní zákonná úprava užší, musí aplikovat čl. 5 odst. 5 Úmluvy, jež má přednost před zákonnou úpravou. Přitom je potřeba vzít v úvahu, že článek 5 odst. 5 Úmluvy má normativní povahu a je přímo aplikovatelný národními soudy.“

„Stěžovatel má právo nejen na náhradu skutečné škody, ale i nemateriální újmy, která mu vznikla především zásahem do jeho osobní svobody a majetkových práv.“

74. V nálezu sp. zn. I. ÚS 85/04 ze dne 13. července 2006 Ústavní soud konstatoval, že již před přijetím zákona č. 160/2006 Sb. existovalo v České republice právo na náhradu nemateriální újmy v případě nezákonného zbavení osobní svobody. Ústavní soud k tomu uvedl:

„Je nepochybné, že nová právní úprava (zákon č. 160/2006 Sb.) nárok na náhradu nemateriální újmy nekonstituuje, ale pouze v rovině vnitrostátní právní úpravy deklaruje jeho existenci. Tento nárok, jak uvedeno shora, byl v období předchozím založen již samotným čl. 5 odst. 5 Úmluvy, které představuje ‚self-executing‘ ustanovení aplikovatelné přednostně před zněním zákona. Jestliže před přijetím zákona č. 160/2006 Sb. právní úprava umožňovala nahrazovat toliko škodu hmotnou, bylo povinností soudů, pod jejichž ochranou se ocitají též základní práva jednotlivce, přednostně aplikovat čl. 5 odst. 5 v tom pojetí, jak vyplývá z judikatury Evropského soudu pro lidská práva.“

75. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 428/05 ze dne 11. října 2006 Ústavní soud zrušil rozsudky soudů nižších stupňů, jimiž byla zamítnuta žaloba podle § 11 a 13 občanského zákoníku na poskytnutí zadostiučinění za nemateriální újmu způsobenou nezákonným trestním stíháním a odsuzujícím rozsudkem. Ústavní soud upozornil soudy nižších stupňů na to, že i když rozhodují o právu na ochranu osobnosti podle § 13 občanského zákoníku, může být sporný nárok posuzován jako nárok na náhradu nemateriální újmy způsobené nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem ve smyslu novely č. 160/2006 Sb. k zákonu č. 82/1998 Sb. Ústavní soud dále uvedl:

„Obecné soudy v daném případě postupovaly správně, pokud posoudily nárok stěžovatele [nárok na odškodnění nemateriální újmy vzniklé dle stěžovatele v důsledku nepřiměřené délky trvání trestního řízení] i z hlediska zásahu do jeho osobnostních práv [tedy z pohledu § 11 občanského zákoníku]. (...) Pokud si orgány činné v trestním řízení v průběhu trestního řízení počínají nezákonným způsobem či způsobem neslučitelným s ochranou základních práv, čítajíc v to též případy průtahů v řízení, jedná se o postupy, kterými již porušují jednotlivá osobnostní práva (...). Za takového porušení proto jednotlivci přísluší náhrada za nemateriální újmu.“

76. Na podporu svých tvrzení, že existují účinné vnitrostátní právní prostředky nápravy, vláda Soudu předložila kopie následujících dokumentů:

a) rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 29. srpna 2001, jímž byla dotyčné osobě, která byla držena ve vazbě po dobu tří měsíců v roce 1968 a zproštěna obžaloby v roce 1996, přiznána náhrada ušlého zisku a „zadostiučinění“ ve výši 5 000 Kč (176 €). S odůvodněním, že v roce 1968 neexistoval zákon, který by upravoval škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, soud rozhodl, že bude vycházet z občanského zákoníku (a z jeho § 13 týkajícího se „zadostiučinění“),

b) rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. února 2004, podle kterého při neoprávněném zásahu státního orgánu do osobnostních práv fyzické osoby vzniká státu odpovědnost za škodu podle § 13 občanského zákoníku. Podle soudu v obdobných případech nestačí morální zadostiučinění nebo náhrada podle zákona č. 58/1969 Sb. V daném případě navrhovatel vykonal trest odnětí svobody delší, než jaký stanovil pravomocný odsuzující rozsudek, a to poté, co byl první rozsudek zrušen na základě mimořádného opravného prostředku podaného ministrem spravedlnosti; jeho návrh na náhradu nemateriální újmy však byl zamítnut z důvodu promlčení,

c) rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. června 2004, na jehož základě bylo dotyčné osobě, která byla nezákonně držena ve vazbě (v důsledku toho, že státní zastupitelství nerozhodlo o ponechání ve vazbě ve stanovené zákonné lhůtě, a tento nedostatek konstatoval ve svém nálezu i Ústavní soud, který státnímu zastupitelství nařídil, aby dotyčného propustil na svobodu), přiznáno finanční zadostiučinění z titulu tohoto porušení jeho osobnostních práv zaručených v § 11 a 13 občanského zákoníku. Dne 9. srpna 2005 však byl tento rozsudek zrušen Vrchním soudem v Praze, který dospěl k názoru, že za konkrétních okolností daného případu představoval závěr Ústavního soudu o porušení práva na osobní svobodu navrhovatele a závěr městského soudu, že došlo k neoprávněnému zásahu do navrhovatelova soukromého života, dostatečné morální zadostiučinění,

d) dvě dohody o narovnání uzavřené v roce 2005 mezi ministerstvem spravedlnosti a jednotlivci nezákonně drženými ve vazbě (kvůli nesprávnému zjištění totožnosti), na jejichž základě byla těmto osobám přiznána náhrada vzniklé majetkové škody i nemajetkové újmy.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 5 ODS. 3 ÚMLUVY

77. Stěžovatel namítá, že byl ponechán ve vazbě, aniž soudy posoudily dobu jejího trvání a otázku, zda byly v dané věci dány důvody, pro něž nebylo možné skončit trestní řízení, které bylo proti němu vedeno. V této souvislosti tvrdí, že řízení trpělo průtahy a že orgány nepostupovaly s řádnou péčí, jak jim to ukládá článek 5 odst. 3 Úmluvy, jehož příslušná část zní:

„Každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody v souladu s ustanovením odstavce 1 písm.

c) tohoto článku, (...) má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení. Propuštění může být podmíněno zárukou, že se dotyčná osoba dostaví k přelíčení.“

78. Vláda s tímto tvrzením nesouhlasí.

A. K přijatelnosti

79. Vláda vznáší námitku nepřijatelnosti této části stížnosti pro nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy. Vláda podotýká, že Ústavní soud ve svém

rozhodnutí ze dne 28. listopadu 2003 vydaném v předmětné věci uznal v podstatě, že došlo k porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy. Tento soud sice neměl k dispozici žádný prostředek ke zjednání nápravy, vnitrostátní právní řád nicméně nabízel stěžovateli další právní prostředky, jejichž prostřednictvím se mohl domoci náhrady materiální škody a nemateriální újmy. Jednalo se zejména o návrh na náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb. a o žalobu na ochranu osobnosti podle § 11 a 13 občanského zákoníku. Stěžovatel však na základě zákona č. 82/1998 Sb. podal ministerstvu spravedlnosti pouze návrh na náhradu materiální škody, aniž poté předložil věc soudu ve smyslu § 15 odst. 2 tohoto zákona. Vláda tvrdí, že jakákoli případná materiální škoda vzniklá stěžovateli již byla v každém případě dostatečně kompenzována započtením vazby do výkonu trestu odnětí svobody.

80. Vláda dále zdůrazňuje, že stěžovatel nevyužil žádného z výše uvedených právních prostředků k získání náhrady morální újmy. Vláda připouští, že judikatura obecných soudů sice v dané věci nebyla jednotná, avšak v některých případech se poškozené osoby s úspěchem domohly náhrady škody z titulu morální újmy. Ústavní soud neměl po dlouhou dobu příležitost se k dané problematice vyjádřit, jakmile se mu však naskytla příležitost, učinil tak jasně a jednoznačně. Příslušná rozhodnutí Ústavního soudu byla sice vydána teprve 25. května 2005 a 13. července 2006, vláda nicméně tvrdí, že v okamžiku, kdy stěžovateli začala běžet lhůta k uplatnění nároku na náhradu škody, ještě neexistovalo žádné rozhodnutí Ústavního soudu ani ustálená judikatura Nejvyššího soudu, na jejichž základě by bylo možné se domnívat, že by takový návrh neměl žádnou šanci na úspěch. Naopak, vzhledem k tomu, že soudy byly povinny přímo aplikovat článek 5 odst. 5 Úmluvy, výše uvedená rozhodnutí Ústavního soudu nezakládala nové právo, nýbrž pouze deklarovala stávající stav. Vláda je proto přesvědčena, že se stěžovatel mohl úspěšně domoci případné náhrady morální újmy, pokud by zahájil příslušné řízení, a to návrhem podle zákona č. 82/1998 Sb., nebo podle ustanovení § 11 až 13 občanského zákoníku.

81. Vláda dodává, že lhůta k uplatnění nároku na náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb. činí tři roky ode dne, kdy se stěžovatel dozvěděl o vzniku škody, nebo případně ode dne, kdy se dozvěděl o zrušení nezákonného rozhodnutí ve smyslu § 8 odst. 1 tohoto zákona. Podle názoru vlády byl rozhodným dnem v případě stěžovatele 28. listopad 2003, kdy Ústavní soud konstatoval porušení jeho základních práv. Lhůta tedy skončila až dne 28. listopadu 2006. V mezidobí byla dne 27. dubna 2006 přijata novela č. 160/2006 Sb., která ode dne svého vyhlášení zavedla promlčecí dobu pro uplatnění nároků na náhradu morální újmy v délce šesti měsíců.

82. Stěžovatel uvádí, že vláda nezmiňuje žádný právní prostředek, jehož prostřednictvím by mohl napadnout nepřiměřenou délku své vazby ve smyslu článku 5 odst. 3 Úmluvy. Dle jeho názoru se argumenty vlády vztahují spíše k existenci právních prostředků kompenzační povahy, což je třeba posuzovat z hlediska článku 5 odst. 5. Stěžovatel k tomu podotýká, že na rozdíl od tvrzení vlády praxe ministerstva spravedlnosti a vnitrostátních soudů vylučovala, aby se za okolností projednávané věci, kdy rozhodnutí týkající se jeho vazby nebyla zrušena, domohl jakékoli náhrady vzniklé škody. Odkazuje přitom zejména na zamítavé rozhodnutí ministerstva ze dne 17. srpna 2004 ve věci jeho žádosti a na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. ledna 2005 (viz § 71 výše). Stěžovatel dále tvrdí, že jelikož je zákon č. 82/1998 Sb. *lex specialis*, pokud jde o odpovědnost státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, státu nemohla vzniknout odpovědnost podle občanského zákoníku. Rozhodnutí Ústavního soudu, na něž poukazuje vláda, byla krom toho vydána více než tři roky po skončení jeho vazby, kdy již šestiměsíční lhůta stanovená zákonem č. 82/1998 Sb. a rovněž tak tříletá lhůta podle občanského zákoníku uplynuly, což mu bránilo v uplatnění nároku na náhradu škody, tak jak to přepokládal Ústavní soud.

83. Dle Soudu námitka vlády ohledně nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy směřuje k tomu, aby bylo konstatováno, že kdyby stěžovatel řádně uplatnil nárok na

náhradu škody, pozbyl by postavení poškozeného v důsledku porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy. Vláda totiž tvrdí, že nález Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2003 uznává existenci předmětného porušení Úmluvy a že se stěžovatel sám zbavil možnosti domoci se náhrady.

84. Soud připomíná, že stěžovatel může pozbyt postavení poškozeného pouze tehdy, kdy vnitrostátní orgány uznají a poté napraví porušení Úmluvy (*Dalban proti Rumunsku* [velký senát], č. 28114/95, § 44, ESLP 1999-VI; *Ilaşcu a ostatní proti Moldávii a Rusku* [velký senát] (rozh.), č. 48787/99, 4. července 2001). Soud dále uvádí, že článek 35 odst. 1 požaduje vyčerpání pouze takových právních prostředků nápravy, které se týkají dotyčného porušení a zároveň jsou dostupné a přiměřené. Takové právní prostředky nápravy musejí nejen v teorii, ale též v praxi vykazovat dostatečnou stupeň jistoty, jinak o nich nelze tvrdit, že jsou v požadované míře dostupné a účinné; splnění těchto požadavků musí prokázat stát. Navíc stěžovateli, který využil zjevně účinného a dostatečného právního prostředku, nelze vytýkat, že se nepokusil využít dalších prostředků, které byly dostupné, avšak neposkytovaly o nic větší šanci na úspěch (*Aquilina proti Maltě* [velký senát], č. 25642/94, § 39, ESLP 1999-III).

85. Je nesporné, že stěžovatel v projednávané věci uplatnil ve své ústavní stížnosti z 1. února 2002 argumenty založené na článku 5 odst. 3 Úmluvy. Je též skutečností, že v odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2003 se uvádí, že opomenutí soudů nižších stupňů stanovit konečné datum trvání vazby stěžovatele a posoudit existenci závažných důvodů, pro něž nemohlo být trestní řízení skončeno, bylo v rozporu s jeho právem na svobodu. Ovšem vzhledem k tomu, že v okamžiku přijetí tohoto nálezu byl již stěžovatel pravomocně odsouzen a nacházel se ve výkonu trestu odnětí svobody, Ústavní soud nemohl soudům nižších stupňů nařít, aby jej propustily na svobodu, a rovněž měl za to, že zrušení napadených rozhodnutí by nebylo účinnou nápravou. Z tohoto rozhodnutí proto nebyl vyvozen žádný důsledek pro právo stěžovatele zaručené článkem 5 odst. 3 Úmluvy. I kdyby Ústavní soud uznal porušení Úmluvy co do podstaty, nijak nenapravil škody, které stěžovateli údajně vznikly.

86. S ohledem na okolnosti případu tedy stěžovatel neměl k dispozici žádný prostředek, jímž by se mohl domoci náhrady formou propuštění na svobodu. Pokud jde o náhradu způsobené škody, zejména morální újmy, vláda tvrdí, že tato náhrada mohla být stěžovateli přiznána s odkazem na článek 5 odst. 5 Úmluvy, který soudy aplikují přímo, a to buď na základě zákona č. 82/1998 Sb., anebo na základě občanského zákoníku. Na podporu tohoto argumentu odkazuje na judikaturu Ústavního soudu po roce 2005 a předkládá Soudu rozhodnutí, jimiž vnitrostátní soudy přiznaly navrhovatelům právo na náhradu morální újmy ve smyslu § 11 a 13 občanského zákoníku (viz § 76 výše).

87. Soud poznamenává, že dne 9. dubna 2004, po vydání nálezu Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2003, stěžovatel podal ministerstvu spravedlnosti návrh na přiznání náhrady škody způsobené údajně nezákonnými rozhodnutími o jeho vazbě z 19. dubna a 11. října 2001. V souladu s § 27 až 31 zákona č. 82/1998 Sb., v tehdy platném znění, které upravovaly náhradu ušlého zisku a vynaložených nákladů řízení, se jeho návrh týkal právě těchto dvou složek škody. Ministerstvo však dne 17. srpna 2004 rozhodlo, že je tento návrh nedůvodný s odůvodněním, že § 9 zákona č. 82/1998 Sb. dovoluje přiznat náhradu za vazbu pouze v případech zastavení řízení nebo zproštění obžaloby, což se v projednávané věci nestalo. Stěžovatel dále uvádí, že tato náhrada mu nemohla být přiznána ani na základě § 8 odst. 1 shora uvedeného zákona, protože žádné rozhodnutí o jeho vazbě nebylo zrušeno pro nezákonnost. Soud z toho dovozuje, že i kdyby stěžovatel podal návrh na náhradu morální újmy a ministerstvo bylo příslušné k projednání takového návrhu, což se zdá pochybné s ohledem na tehdejší právní úpravu (viz, *mutatis mutandis*, *Hartman proti České republice*, č. 53341/99, § 68, ESLP 2003-VIII (výňatky)), přiznání této náhrady by nadále podléhalo

podmínkám stanovených v § 8 a 9 zákona č. 82/1998 Sb., jež však nebyly v projednávané věci splněny. Tyto podmínky mimoto nebyly změněny ani po přijetí novely č. 160/2006 Sb., která do zákona č. 82/1998 Sb. zavedla pojem morální újmy. Jelikož ministerstvo dospělo k závěru, že stěžovatel nesplňuje podmínky pro přiznání náhrady materiální škody, zdá se být velmi pravděpodobné, že by z těchto důvodů zamítlo rovněž případný návrh na náhradu morální újmy. Stěžovateli tedy nelze vytýkat, že ministerstvu takový návrh nepodal.

88. Nicméně je třeba podotknout, že po zamítnutí svého návrhu ministerstvem spravedlnosti se stěžovatel mohl obrátit na občanskoprávní soud na základě § 15 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. Vzhledem k tomu, že uvedené zamítavé rozhodnutí bylo vydáno dne 17. srpna 2004, nelze vyloučit, že by soud rozhodl až po 25. květnu 2005, kdy bylo vydáno první rozhodnutí Ústavního soudu, na něž poukazuje vláda.

89. Zbývá tedy posoudit, zda se stěžovatel mohl domoci náhrady morální újmy prostřednictvím občanskoprávní žaloby založené na § 15 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., nebo na § 11 a 13 občanského zákoníku. V tomto ohledu Soud odkazuje na svou odpověď na stejný argument slovenské vlády ve věci *Pavletić proti Slovensku* (č. 39359/98, § 69-74, 22. června 2004). V tomto rozsudku Soud zejména uvedl, že občanskoprávní soudy nejsou příslušné k posuzování, zda byla vazba stěžovatele nezákonná nebo zda došlo k porušení práv jednotlivce zaručených článkem 5. Soud k tomu poznamenává, že postup při posuzování návrhu založeného na § 11 občanského zákoníku je odlišný, protože jeho smyslem je zjistit, zda nesprávný úřední postup mohl objektivně představovat zásah do osobnostních práv, zatímco přiznání náhrady na základě § 8 a 9 zákona č. 82/1998 Sb. předpokládá předchozí zrušení nezákonného rozhodnutí nebo vydání rozhodnutí o zproštění obžaloby nebo o zastavení řízení.

90. Česká vláda sice v projednávané věci opřela své tvrzení o závěry, k nimž Ústavní soud dospěl v nálezech z let 2005 a 2006, nicméně je třeba poznamenat, že judikatura týkající se nároku na odškodnění nebyla jednoznačná (viz § 71 a 72 výše), a dále, že nálezy Ústavního soudu, jakož i rozhodnutí soudů nižších stupňů, na něž poukazuje vláda (viz § 73 až 76 výše), se týkají situací odlišných od situace v projednávané věci.

91. Rozhodnutí, z nichž vychází vláda, se totiž týkají případů, kdy nebylo sporné, že u stěžovatelů došlo k nezákonnému zbavení svobody, jelikož byli zproštěni obžaloby nebo vykonávali trest odnětí svobody na základě později zrušeného rozsudku, nebo porušení jejich práva na svobodu spočívající v neexistenci rozhodnutí bylo napraveno Ústavním soudem, který nařídil jejich propuštění na svobodu. Za těchto okolností se tedy dotyčné osoby nedomáhaly toho, aby soudy zkoumaly, zda byl postup orgánů činných v trestním řízení zákonný, což nespadá do pravomoci občanskoprávních soudů (viz § 72 výše), a mohli se dovolávat zákona č. 58/1969 Sb. nebo zákona č. 82/1998 Sb., což stěžovatel v projednávané věci učinit nemohl. Krom toho pouze rozhodnutí ze dne 29. srpna 2001 ve skutečnosti vedlo k přiznání náhrady; v obou ostatních případech občanskoprávní soudy buď zamítly návrh z důvodu promlčení, anebo dospěly k názoru, že konstatování porušení představuje dostatečné zadostiučinění. Soud je mimochodem toho názoru, že vláda neuvedla žádný příklad, který by dokazoval, že prostředky, o nichž se zmiňuje, by byly v případě stěžovatele účinné v praxi a nikoli pouze teoreticky.

92. Pokud jde dále o dohody o narovnání předložené vládou (viz § 76 písm. d) výše), Soud zdůrazňuje, že článek 5 odst. 5, tak jak je formulován zejména v anglické verzi, požaduje, aby nárok na odškodnění byl vymahatelný nebo vykonatelný. Orgánem, kterému přísluší přiznávat náhradu, tedy musí být soud, který vydává závazná rozhodnutí; z hlediska tohoto ustanovení nestačí, že ministerstvo zaplatí *ex gratia*.

93. Pokud jde konečně o argument vlády, podle kterého rozhodnutím ze dne 18. března 2003 byla vazba stěžovatele započtena do výkonu trestu odnětí svobody, Soud

připomíná svůj již dříve vyjádřený názor, že úplné započtení vazby do výkonu trestu stanoveného vnitrostátními soudy obecně nezabývá stěžovatele jeho postavení jakožto údajného poškozeného v důsledku nesplnění požadavků článku 5 odst. 3 Úmluvy. Toto započtení lze brát v úvahu pouze při posuzování rozsahu škody, již utrpěl (rozsudek *Pavletić*, viz výše, § 61; *Hüseyin Esen proti Turecku*, č. 49048/99, § 68, 8. srpna 2006).

94. Za těchto okolností má Soud za to, že právní prostředek nápravy, jehož prostřednictvím by se stěžovatel mohl domoci nápravy v rámci své námitky založené na článku 5 odst. 3 Úmluvy a který by nabízel přiměřené vyhlídky na úspěch, nevykazoval v rozhodné době dostatečný stupeň jistoty. Proto je třeba námitku nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy, již uplatnila vláda, zamítnout a na stěžovatele nadále pohlížet jako na poškozeného v důsledku porušení Úmluvy ve smyslu článku 34 Úmluvy.

95. Soud rovněž konstatuje, že námitka není zjevně neopodstatněná ve smyslu článku 35 odst. 3 Úmluvy. Soud dále nezjistil žádný důvod, pro který by měla být prohlášena za nepřijatelnou, a prohlašuje ji tedy za přijatelnou.

B. K odůvodněnosti

96. Vláda uvádí, že relevantní období, jež má Soud posoudit z hlediska článku 5 odst. 3 Úmluvy, trvalo od 7. června 2000 do 20. února 2002, a poté od 23. dubna do 15. října 2002; celkem tedy trvalo dva roky, dva měsíce a čtyři dny.

97. Vláda zdůrazňuje, že v průběhu celého řízení čelil stěžovatel vážnému podezření a že rozhodnutí o ponechání stěžovatele ve vazbě byla vydána ve lhůtách stanovených trestním řádem. Orgány pokaždé zjistily, že nadále trvají důvody vazby. Zejména obava z útoku stěžovatele, který je cizím státním příslušníkem bez vazeb v České republice a jemuž hrozil přísný trest, podle soudů trvala až do skončení trestního řízení. Od vydání rozhodnutí ze dne 23. dubna 2002 se soudy zabývaly též otázkou, zda trvají důvody, pro něž nebylo možné skončit trestní stíhání. V souladu s § 71 odst. 8 trestního řádu celková délka vazby stěžovatele nepřesáhla povolenou dobu tří let.

98. Vláda se konečně domnívá, že orgány postupovaly s požadovanou řádnou péčí a že ani při vyšetřování ani v řízení před soudy nedošlo k průtahům zaviněným státem.

99. Stěžovatel nejprve zpochybňuje způsob, jakým vláda počítá délku vazby, jež má být posuzována na poli článku 5 odst. 3, a uvádí, že v souladu s českým trestním řádem jeho vazba trvala od 7. června 2000 do 13. února 2003, tj. dva roky, osm měsíců a sedm dní.

100. Stěžovatel dále zdůrazňuje, že ačkoli orgány upozorňoval na průtahy v trestním řízení, v žádném rozhodnutí o vazbě se nehovoří o složitosti věci nebo o jiném vážném důvodu, pro který by trestní stíhání nemohlo být skončeno. Dokonce i v rozhodnutí ze dne 23. dubna 2002 a v následujících rozhodnutích, na něž poukazuje vláda, se pouze konstatuje neexistence průtahů, a to bez posouzení složitosti věci nebo příčin, které orgánům bránily ve skončení řízení. Stěžovatel v tomto ohledu tvrdí, že se nejednalo o složitou věc a že z oněch třiceti dvou měsíců trvání trestního stíhání byly orgány nečinné po více než dvacet jedna měsíců. Podle stěžovatele tedy orgány nepostupovaly s požadovanou rychlostí a péčí.

101. Soud nejdříve uvádí, že se účastníci řízení neshodují na délce trvání vazby, jež má být posuzována z hlediska článku 5 odst. 3 Úmluvy. Soud k tomu připomíná, že lhůta, o níž hovoří článek 5 odst. 3, končí v „den, kdy je rozhodnuto o odůvodněnosti obvinění, byť jen v prvním stupni“ (*Labita proti Itálii* [velký senát], č. 26772/95, § 147, ESLP 2000-IV; rozsudek *Hüseyin Esen*, viz výše, § 71). Soud tedy konstatuje, že v projednávané věci činila relevantní doba dva roky, dva měsíce a sedm dní a trvala od 7. června 2000, kdy byl stěžovatel zatčen, do 20. února 2002, kdy byl vydán první odsuzující rozsudek, a od 23. dubna 2002, kdy byl tento rozsudek zrušen, do 15. října 2002, kdy byl vydán nový rozsudek soudu prvního stupně. Soudu je na první pohled zřejmé, že tato lhůta je sama o sobě dosti dlouhá, a

může být tedy problematická z hlediska článku 5 odst. 3 (viz z mnoha dalších nedávné rozsudky *Sulaoja proti Estonsku*, č. 55939/00, § 52, 15. února 2005; *Rokhlina proti Rusku*, č. 54071/00, § 60, 7. dubna 2005, a *Svipsta proti Lotyšsku*, č. 66820/01, § 107, ESLP 2006-... (výňatky)).

102. Soud připomíná, že přiměřenost délky vazby nelze posuzovat abstraktně a že oprávněnost ponechání obžalovaného ve vazbě je nutno hodnotit v každém případě podle zvláštních okolností daného případu (*Kudla proti Polsku* [velký senát], č. 30210/96, § 110, ESLP 2000-XI). Na to, aby délka vazby obžalovaného v určité věci nepřesáhla přiměřenou lhůtu, musejí dbát v první řadě vnitrostátní soudní orgány. Za tím účelem jsou povinny posoudit všechny okolnosti, jež by mohly vyjevit nebo vyloučit existenci skutečného požadavku veřejného zájmu, který by odůvodňoval výjimku z pravidla stanoveného v článku 5, a pojednat o tom ve svých rozhodnutích, a přitom řádně přihlídnout k zásadě presumpce neviny. Soud též připomíná, že trvání důvodného podezření o tom, že zadržená osoba spáchala trestný čin, je podmínkou *sine qua non* zákonnosti pokračující vazby, po určité době to však již není dostačující. Soud tedy musí rozhodnout, zdali další důvody uplatněné soudními orgány nadále ospravedlňují zbavení svobody. Pokud jsou tyto důvody „závažné“ a „dostatečné“, musí Soud také zjistit, zda příslušné vnitrostátní orgány postupovaly v řízení se „zvláštní péčí“ (*Tariq proti České republice*, č. 75455/01, § 87-88, 18. dubna 2006).

103. Soud v projednávané věci podotýká, že vnitrostátní orgány opakovaně posuzovaly otázku ponechání stěžovatele ve vazbě. Orgány od počátku odmítaly ukončit vazbu s odvoláním na obavu z útěku, působení na svědky a recidivu. Ze spisu vyplývá, že obava z útěku, odůvodněná tím, že stěžovatel je cizím státním příslušníkem a hrozí mu přísný trest, trvala po celou dobu vazby. Soud však připomíná, že se riziko útěku postupem času nutně snižuje vzhledem k pravděpodobnému započtení vazby do případného výkonu trestu a že existence důvodného podezření z účasti na závažných trestných činech a vyhlídka přísného rozsudku nemohou samy o sobě odůvodňovat dlouhou dobu trvání vazby (*Letellier proti Francii*, rozsudek ze dne 26. června 1991, série A č. 207, § 43; *Scott proti Španělsku* ze dne 30. listopadu 1996, ESLP 1996 – VI, § 78).

104. Soud však v tomto případě shledal, že odůvodnění sporných rozhodnutí zůstávalo prakticky stejné a bylo abstraktní povahy, neboť obsahovalo kritéria stanovená zákonem bez odkazu na konkrétní jednání stěžovatele. Soud navíc podotýká, že soudy v rozporu s § 71 odst. 4 a 6 trestního řádu, který jim ukládal posoudit, z jakých vážných důvodů nemohlo být trestní stíhání ukončeno, o této otázce mlčely. Pouze v posledních rozhodnutích počínaje rozhodnutím ze dne 11. června 2002 se hovoří o složitosti věci, aniž však tato rozhodnutí obsahovala upřesnění, v čem tato složitost spočívá, a to zejména v situaci, kdy již byla podstatná část důkazů shromážděna, a první rozsudek o odůvodněnosti obvinění byl vynesena.

105. S ohledem na výše uvedené má Soud za to, že důvody uplatněné soudy v jejich rozhodnutích nebyly dostatečné k ponechání stěžovatele ve vazbě během daného období. Za těchto okolností se jeví zbytečné posuzovat, zda bylo řízení vedeno s řádnou péčí.

106. K porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy tudíž došlo.

II. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 5 ODS. 4 ÚMLUVY

107. Stěžovatel poukazuje na nepřiměřené průtahy při rozhodování soudů o jeho stížnosti proti ponechání ve vazbě podané dne 20. srpna 2001. Soud považuje za účelné tuto námitku posoudit z hlediska článku 5 odst. 4 Úmluvy, který zní:

„Každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné.“

108. Vláda s tímto tvrzením nesouhlasí.

A. K přijatelnosti

109. Vláda i v tomto případě vznáší námitku nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy. Vláda připouští, že vnitrostátní orgány neuznaly existenci porušení článku 5 odst. 4, domnívá se však, že se stěžovatel mohl přesto na základě zákona č. 82/1998 Sb. a § 11 a 13 občanského zákoníku domáhat náhrady vzniklé škody. Podle vlády tato ustanovení umožňují náhradu škody, aniž musel být předtím zjištěn nesprávný úřední postup vnitrostátního orgánu. Otázka, zda došlo k takovému nesprávnému úřednímu postupu, by byla předběžně zkoumána občanskoprávním soudem příslušným pro rozhodování o náhradě.

110. Stěžovatel tvrdí, že se vláda nezmiňuje o žádném právním prostředku nápravy, jehož prostřednictvím by mohl napadnout délku řízení o zákonnosti své vazby. Podle něj by měly být argumenty vlády posuzovány spíše z hlediska článku 5 odst. 5.

111. Soud nejprve poznamenává, že i kdyby se stěžovatel ještě nacházel ve vazbě v okamžiku, kdy by soud rozhodoval o jeho návrhu založeném na zákoně č. 82/1998 Sb. nebo na § 11 a 13 občanského zákoníku, tento občanskoprávní soud by nemohl zasahovat do pravomoci orgánů činných v trestním řízení, aby rozhodl o tom, zda je stěžovatelova vazba nezákonná (viz § 72 výše), a případně nařídil jeho propuštění, jak to požaduje článek 5 odst. 4 Úmluvy (viz, *mutatis mutandis*, výše uvedený rozsudek *Pavletić*, § 69 a 72). Nic krom toho nesvědčí o tom, že by byl soud v takových řízeních příslušný k posouzení tvrzeného porušení hmotněprávních ustanovení Úmluvy (viz, *mutatis mutandis*, výše uvedený rozsudek *Pavletić*, § 71).

112. Soud též konstatuje, že právo domoci se urychleného rozhodnutí o zákonnosti zbavení svobody je odlišné od nároku na odškodnění za takové zbavení svobody (viz, *mutatis mutandis*, *Navarra proti Francii*, rozsudek ze dne 23. listopadu 1993, série A č. 273-B, § 24). Soud se každopádně domnívá, s odkazem na svůj závěr o námitce nepřijatelnosti vznesené na poli článku 5 odst. 3 a s odůvodněním, že vláda neuvedla žádný příklad rozhodnutí vydaného v podobné situaci, že v době, kdy k předmětným událostem došlo, stěžovatel neměl k dispozici právní prostředek, který by mu s dostatečnou vyhlídkou na úspěch umožňoval domoci se náhrady v rámci své námitky založené na článku 5 odst. 4 Úmluvy.

113. Za těchto okolností je třeba zamítnout námitku nepřijatelnosti, již uplatnila vláda. Soud rovněž konstatuje, že námitka není zjevně neopodstatněná ve smyslu článku 35 odst. 3 Úmluvy. Soud dále nezjistil žádný důvod, pro který by měla být prohlášena za nepřijatelnou, a prohlašuje ji tedy za přijatelnou.

B. K odůvodněnosti

1. Relevantní období

114. Vláda uvádí, že lhůta ve smyslu článku 5 odst. 4 Úmluvy počíná běžet dnem, kdy stěžovatel podá stížnost proti držení ve vazbě nebo žádost o propuštění na svobodu, a končí dnem doručení rozhodnutí stěžovateli nebo jeho advokátovi. V daném případě stěžovatel podal stížnost proti rozhodnutí o ponechání ve vazbě dne 20. srpna 2001 a rozhodnutí vrchního soudu mu bylo doručeno dne 4. prosince 2001; relevantní období, jež má Soud posoudit, tedy trvalo tři měsíce a patnáct dní.

115. Podle vlády do této lhůty nelze zahrnout délku řízení, v němž Ústavní soud rozhodoval o ústavní stížnosti podané stěžovatelem dne 1. února 2002, protože úkolem tohoto soudu je posuzovat ústavnost a nikoli zákonnost rozhodnutí vydaných jinými orgány. Dále vzhledem k tomu, že Ústavnímu soudu jsou rozhodnutí předkládána až poté, co nabudou právní moci, skutečnost, že před ním probíhalo řízení o ústavní stížnosti podané stěžovatelem,

neměla žádný vliv na jeho právo podat žádost o propuštění na svobodu ve smyslu § 72 odst. 2 trestního řádu.

116. Stěžovatel nesouhlasí s výpočtem sporné doby, jak jej provedla vláda. Dle jeho názoru musí Soud vzít v úvahu též dobu od vydání rozhodnutí o jeho ponechání ve vazbě ze dne 19. dubna 2001 a doručení tohoto rozhodnutí dne 14. srpna 2001, jakož i délku řízení před Ústavním soudem. V tomto ohledu stěžovatel zdůrazňuje, že jelikož soudy nižších stupňů řádně neposoudily zákonnost jeho vazby, byl nucen svá tvrzení uplatnit před Ústavním soudem. Tento soud mu dal zapravdu, ale teprve po dvaceti dvou měsících, kdy již jeho rozhodnutí nemohlo mít žádný vliv na stěžovatelovu vazbu.

117. Vzhledem k tomu, že se názory účastníků řízení různí, pokud jde o výpočet doby, jež má být posuzována z hlediska článku 5 odst. 4 Úmluvy, Soud musí nejprve vyřešit tuto otázku a teprve potom rozhodnout o splnění požadavku na „rychlost“. Soud v tomto ohledu připomíná, že „lhůta“ ve smyslu článku 5 odst. 4 Úmluvy počíná běžet okamžikem podání stížnosti soudu a končí dnem doručení rozhodnutí stěžovateli nebo jeho právnímu zástupci vzhledem k tomu, že nedochází k veřejnému vynesení rozhodnutí (viz, *mutatis mutandis*, *Koendjibiharie proti Nizozemsku*, rozsudek ze dne 25. října 1990, série A č. 185-B, § 28; *Singh proti České republice*, č. 60538/00, § 74, 25. ledna 2005).

118. *Dies a quo* je tedy den, kdy stěžovatel zahájil řízení o stížnosti ohledně zákonnosti své vazby. Jelikož článek 5 odst. 4 zakotvuje právo podat „návrh“ k soudu, Soud má za to, že se může jednat buď o návrh na propuštění na svobodu, nebo o návrh podaný zadrženým proti rozhodnutí soudu o jeho ponechání ve vazbě. V projednávané věci stěžovatel zahájil řízení o stížnosti dne 20. srpna 2001, kdy napadl rozhodnutí ze dne 19. dubna 2001; sporná lhůta tedy běží od prvního z těchto dvou dat.

119. Soud podotýká, že v projednávané věci rozhodl o stížnosti podané stěžovatelem proti rozhodnutí krajského soudu vrchní soud dne 11. října 2001. Jediným způsobem, jak mohl stěžovatel toto rozhodnutí napadnout, bylo předložit věc Ústavnímu soudu s odvoláním na své právo na svobodu, což také stěžovatel učinil. Ve svém nálezu ze dne 28. listopadu 2003 Ústavní soud konstatoval, že opomenutí soudů stanovit konečné datum trvání vazby stěžovatele a posoudit existenci závažných důvodů, pro něž nemohlo být řízení skončeno, bylo v rozporu s jeho judikaturou a s právem stěžovatele na svobodu. Ovšem vzhledem k tomu, že se stěžovatel v tomto okamžiku již nenacházel ve vazbě, ale ve výkonu trestu odnětí svobody, Ústavní soud z tohoto závěru nemohl vyvodit žádné důsledky.

120. Pokud jde o ochranu před svévolí, Soud se již v minulosti vyjádřil k rámci, v němž je nutno dodržovat požadavek na „rychlost“ podle odstavce 4 článku 5, tzn. zda tato norma platí pouze před soudem prvního stupně, nebo také v dalších fázích řízení. Soud vzal v několika rozsudcích v úvahu „celkovou délku“ řízení, do níž tak zahrnul trvání různých fází řízení před všemi rozhodovacími orgány, včetně například Kasačního soudu (viz například výše uvedený rozsudek *Navarra*, § 28; *Rapacciuolo proti Itálii*, č. 76024/01, § 31, 19. května 2005). Při jiné příležitosti, když rozhodoval o otázce, zda jde o právní prostředek relevantní z hlediska článku 5 odst. 4, se Soud zabýval otázkou, zda žaloba k občanskoprávním a správním soudům může vést k propuštění na svobodu navrhovatelky umístěné do psychiatrické léčebny (*Delbec proti Francii*, č. 43125/98, § 30, 18. června 2002).

121. V projednávané věci je třeba zdůraznit, že Ústavní soud, který má sice za úkol, aby ověřil dodržování Ústavy vnitrostátními orgány, vytkl soudům, že se nezabývaly existencí závažných důvodů, které bránily skončení trestního řízení, tedy že nesplnily povinnost, kterou jim ukládá § 71 odst. 4 a 6 trestního řádu. Ústavní soud tak předběžně posuzoval dodržování zákona. Dle názoru Soudu to spadá pod pojem „zákonnosti“ zbavení svobody, která má stejný význam v odstavci 4 článku 5 i v odstavci 1 (*Chahal proti Spojenému království*, rozsudek ze

dne 15. listopadu 1996, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-V, § 127) a který vyžaduje soulad zbavení svobody jak s vnitrostátní právní úpravou, tak s Úmluvou.

122. Soud dále poznamenává, že když český Ústavní soud shledá porušení práva zaručeného Ústavou, může dotyčnému orgánu nařídit, aby toto porušování ukončil a stěžovatele případně propustil na svobodu (viz například věc zmíněnou v § 76 písm. c) výše). Podání ústavní stížnosti tedy může nepřímo vést k propuštění stěžovatele na svobodu.

123. Pro Soud z toho plyne, že český Ústavní soud může jednat jako soud, který ve smyslu článku 5 odst. 4 Úmluvy rozhoduje o zákonnosti zbavení svobody a nařizuje propuštění stěžovatele, je-li zbavení svobody nezákonné. Za tohoto stavu musí též řízení před tímto soudem splňovat požadavek na „rychlost“. Soud v tomto ohledu opakovaně uvádí, že stejně jako ostatní ustanovení Úmluvy a jejích protokolů i článek 5 odst. 4 musí být vykládán tak, aby práva v něm zakotvená nebyla teoretická a iluzorní, nýbrž konkrétní a účinná (*Schöps proti Německu*, č. 25116/94, § 47, ESLP 2001-I). Projednávaná věc je příkladem situace, kdy v důsledku opožděného rozhodnutí Ústavního soudu se ochrana základních práv, již má zajišťovat, ukázala být neúčinná, jak to ostatně připustil sám Ústavní soud.

124. Pokud jde o argument vlády, že stěžovatel mohl libovolně podávat žádosti o propuštění na svobodu po celou dobu trvání řízení před Ústavním soudem, Soud se domnívá, že tato úvaha může mít za jistých okolností význam pro posouzení, zda došlo či nedošlo k porušení článku 5 odst. 4 (viz výše uvedený rozsudek *Navarra*, § 29; výše uvedený rozsudek *Letellier*, § 56), ale nikoli pro posouzení použitelnosti tohoto ustanovení.

125. S ohledem na výše uvedené úvahy má Soud za to, že v projednávané věci je *dies ad quem* relevantního období 19. prosinec 2003, kdy byl advokátovi stěžovatele doručen nález Ústavního soudu.

2. Splnění požadavku na „rychlost“

126. Vláda připouští, že ani stěžovatel ani jeho advokát nepřispěli k délce posuzování sporné stížnosti, zdůrazňuje však, že jelikož se řízení týkalo stížnosti podané stěžovatelem proti jeho ponechání ve vazbě a nikoli žádosti o propuštění na svobodu, ustanovení § 72 odst. 2 trestného řádu nepřipadá v projednávané věci v úvahu (viz *a contrario Vejmola proti České republice*, č. 57246/00, § 48, 25. října 2005; a *mutatis mutandis* výše uvedený rozsudek *Navarra*, § 29). Proto stěžovateli nic nebránilo v tom, aby v mezidobí podal žádost o propuštění na svobodu.

127. Stěžovatel tvrdí, že v době, o níž hovoří vláda, neměl důvod podávat žádost o propuštění na svobodu, protože výsledek takové žádosti by se nelišil od výsledku řízení zahájeného z podnětu soudu. Krajský soud navíc o této žádosti nemohl rozhodnout, protože se spis nacházel u vrchního soudu.

128. Soud připomíná, že článek 5 odst. 4 Úmluvy, který zatčeným nebo zadrženým osobám zaručuje právní prostředek, jímž mohou napadnout zákonnost zbavení své svobody, tím pádem zakotvuje též právo těchto osob domoci se po zahájení takového řízení urychleného soudního rozhodnutí o zákonnosti zbavení svobody, kterým bude zbavení svobody ukončeno, ukáže-li se být nezákonné (*Musiał proti Polsku* [velký senát], č. 24557/94, § 43, ESLP 1999-II, a *Baranowski proti Polsku*, č. 28358/95, § 68, 28. března 2000, ESLP 2000-III). Předmětné ustanovení sice smluvním státům neukládá, aby zavedly dvoustupňové soudní řízení pro posuzování zákonnosti zbavení svobody a žádostí o propuštění na svobodu, nicméně stát, který takový systém zavede, je v zásadě povinen přiznat zadrženým stejné záruky jak v odvolacím řízení, tak v řízení v prvním stupni, a požadavek na „rychlost“ mezi tyto záruky nepochybně patří (výše uvedený rozsudek *Singh proti České republice*, § 74; výše uvedený rozsudek *Navarra*, § 28).

129. Soud dále podotýká, že dodržování práva každého podle článku 5 odst. 4 Úmluvy domoci se urychleného rozhodnutí soudu o zákonnosti zbavení svobody musí být posuzováno z hlediska okolností každého případu (*R. M. D. proti Švýcarsku*, rozsudek ze dne 26. září 1997, Sbírka 1997-VI, § 42). Především je nutno přihlédnout k celkovému průběhu řízení a k míře, v níž jsou průtahy zaviněné chováním stěžovatele nebo jeho právních zástupců. Jelikož však jde o svobodu jednotlivce, musí stát v zásadě zajistit, aby řízení probíhalo v co nejkratší době (*Mayzit proti Rusku*, č. 63378/00, § 49, 20. ledna 2005; výše uvedený rozsudek *Vejmola*, § 45).

130. Soud připomíná, že předmětné období trvá v projednávané věci od 20. srpna 2001 do 19. prosince 2003. Po obdržení spisu dne 22. srpna 2001 vrchní soud rozhodl o stížnosti dne 11. října 2001 a doručování jeho rozhodnutí stěžovateli trvalo bezmála dva měsíce, tj. až do 4. prosince 2001. Dne 1. února 2002 stěžovatel napadl toto rozhodnutí před Ústavním soudem; jeho nálezný ze dne 28. listopadu 2003 byl advokátovi stěžovatele doručen dne 19. prosince 2003.

131. Soud připouští, že v průběhu tohoto období stěžovatel měl možnost podávat žádosti o propuštění na svobodu na základě § 72 odst. 2 trestního řádu,² čehož využil ve dnech 21. prosince 2001 a 14. ledna 2002. Soud se však domnívá, že taková možnost nemůže zprošťovat příslušné orgány jejich povinnosti rozhodnout „urychleně“, jejímž smyslem je, aby záruky obsažené v článku 5 odst. 4 neztratily na významu. V projednávané věci Soud s politováním konstatuje, že ačkoli stěžovatel zůstal ve vazbě ještě jeden rok po podání stížnosti Ústavnímu soudu, tento soud o jeho stížnosti rozhodl teprve deset měsíců po skončení vazby, tzn. v okamžiku, kdy dle jeho vlastních slov již účinná náprava spočívající v obnovení *statu quo ante* nebyla možná.

132. Na základě výše uvedených úvah Soud nemůže vyslovit závěr, že soudy rozhodovaly o zákonnosti zbavení svobody stěžovatele „urychleně“, jak to požaduje článek 5 odst. 4 Úmluvy.

K porušení tohoto ustanovení tudíž došlo.

III. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 5 ODS. 5 ÚMLUVY

133. Stěžovatel upozorňuje na to, že se nemohl dovolávat zákona č. 82/1998 Sb. k uplatnění nároku na náhradu škody způsobené vazbou, a to z toho důvodu, že Ústavní soud zamítl návrh na zrušení výše uvedených rozhodnutí, která přesto sám označil za nezákonná. Podle Soudu musí být tato námitka posouzena z hlediska článku 5 odst. 5 Úmluvy, který stanoví:

„Každý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění.“

134. Vláda s tímto tvrzením nesouhlasí.

A. K přijatelnosti

135. Soud připomíná, že podle jeho judikatury je článek 5 odst. 5 Úmluvy dodržen, existuje-li možnost požádat na vnitrostátní úrovni o odškodnění za zbavení svobody, které bylo v rozporu s odstavci 1, 2, 3 nebo 4 článku 5. Nárok na odškodnění ve smyslu tohoto ustanovení tedy předpokládá, že porušení některého z odstavců článku 5 Úmluvy bylo prokázáno buď vnitrostátním orgánem, nebo orgány Úmluvy (*N. C. proti Itálii* [velký senát], č. 24952/94, § 49, ESLP 2002-X).

² Pozn. překl.: V originálním francouzském textu rozsudku je omylem uvedeno § 72 odst. 2 Úmluvy.

136. Soud poznamenává, že v projednávané věci dospěl k závěru o porušení odstavců 3 a 4 článku 5. Z toho vyplývá, že článek 5 odst. 5 Úmluvy je v daném případě použitelný. Soud se domnívá, že námitka není zjevně neopodstatněná ve smyslu článku 35 odst. 3 Úmluvy. Soud dále nezjistil žádný důvod, pro který by měla být prohlášena za nepřijatelnou, a prohlašuje ji tedy za přijatelnou.

B. K odůvodněnosti

137. Vláda odkazuje na argumenty, jež uplatnila v rámci své námítky nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy ve vztahu k námitkám založeným na článku 5 odst. 3 a 4 Úmluvy. Vláda tedy tvrdí, že zákon č. 82/1998 Sb. a § 11 a 13 občanského zákoníku poskytovaly stěžovateli v souladu s článkem 5 odst. 5 Úmluvy nárok na odškodnění veškeré škody způsobené porušením ostatních odstavců článku 5 Úmluvy. Vláda připouští, že před přijetím novely č. 160/2006 Sb. zákon č. 82/1998 Sb. neupravoval náhradu morální újmy, kromě újmy na zdraví, tvrdí nicméně, že se soudy s tímto nedostatkem vypořádaly s poukazem na právo na ochranu osobnosti zaručené občanským zákoníkem. Ústavní soud následně sjednotil výklad vnitrostátní právní úpravy s odvoláním na přímou použitelnost článku 5 odst. 5; v tomto ohledu se tedy situace v České republice liší od situace posuzované Soudem ve věci *Pavletić proti Slovensku* (výše uvedený rozsudek).

138. Stěžovatel s tímto tvrzením nesouhlasí s tím, že za okolností projednávané věci neměl k dispozici žádný prostředek, který by mu umožňoval domoci se takové náhrady.

139. Soudu tedy přísluší rozhodnout o tom, zda vnitrostátní právní řád stěžovateli zaručoval nárok na odškodnění za zbavení svobody, jež nesplňovalo požadavky článku 5 Úmluvy.

140. Soud konstatuje, že stěžovatel dne 9. dubna 2004 uplatnil nárok na náhradu materiální škody na základě zákona č. 82/1998 Sb. Tento jeho nárok byl dne 17. srpna 2004 zamítnut s odůvodněním, že nebyly splněny podmínky pro přiznání této náhrady upravené výše uvedeným zákonem.

141. Soud odkazuje na závěr, k němuž dospěl zejména v § 87 až 91 a podle kterého uplatnění nároku na náhradu morální újmy na základě zákona č. 82/1998 Sb. nebo občanského zákoníku nezajistilo stěžovateli lepší šanci na úspěch než uplatnění nároku na náhradu materiální škody ze dne 17. srpna 2004. Při nedostatku jasné a ustálené judikatury použitelné na stěžovatelův případ se totiž tyto návrhy jeví v praxi nejisté.

142. S ohledem na okolnosti případu se tedy Soud domnívá, že účinné uplatnění stěžovatelova nároku na odškodnění z titulu porušení článku 5 odst. 3 a 4 Úmluvy nevykazovalo v rozhodné době dostatečný stupeň jistoty.

143. Vzhledem k výše uvedenému došlo též k porušení článku 5 odst. 5 Úmluvy.

IV. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

144. Stěžovatel z hlediska článku 13 Úmluvy namítá, že byl zbaven účinného právního prostředku nápravy, protože vrchní soud ve svém rozhodnutí ze dne 11. října 2001 nevyvodil důsledky z opomenutí soudu prvního stupně stanovit konečné datum trvání vazby. Ústavní soud navíc o jeho ústavní stížnosti z 1. února 2002 rozhodl až dvacet dva měsíců po jejím podání, kdy se již stěžovatel nenacházel ve vazbě, a napadená rozhodnutí nezrušil.

145. Soud výše dospěl k závěru o porušení článku 5 odst. 3, 4 a 5 Úmluvy. Vzhledem k tomu, že u stížností na zbavení svobody jsou tato ustanovení článku 5 *lex specialis*, za okolností projednávané věci nevystávají žádné další otázky z hlediska článku 13 (viz, *mutatis mutandis*, *Kolanis proti Spojenému království*, č. 517/02, § 88, ESLP 2005-...).

V. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

146. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

147. Stěžovatel požaduje náhradu materiální škody ve výši 120 000 Kč, tedy přibližně 4 220 €, tj. 5 000 Kč (viz § 67 výše) za každý měsíc nezákonného zbavení svobody od 1. března 2001 do 13. února 2003. Stejnou částku požaduje z titulu morální újmy.

148. V souvislosti s materiální škodou vláda uvádí, že vazba stěžovatele byla započtena do výkonu trestu odnětí svobody, že stěžovatel nebyl v době vzetí do vazby zaměstnaný a že mezi ušlým ziskem a porušením Úmluvy neexistuje vztah příčinné souvislosti. Vláda naopak připouští, že stěžovatel mohl v důsledku tvrzených porušení utrpět jistou újmu, a ponechává na Soudu, aby rozhodl o přiměřené náhradě takové morální újmy.

149. Pokud jde o materiální škodu, Soud poznamenává, že mezi skutečnostmi, na jejichž základě dospěl k závěru o porušení Úmluvy, a materiální škodou, jejíž náhrady se stěžovatel domáhá, aniž však dostatečně prokázal její existenci, není dána příčinná souvislost. Soud proto tento návrh zamítá.

Soud se naproti tomu domnívá, že stěžovatel utrpěl morální újmu, která není dostatečně napravena konstatováním porušení Úmluvy. Soud mu na spravedlivém základě podle článku 41 Úmluvy přiznává z tohoto titulu částku 4 000 €.

B. Náklady řízení

150. Stěžovatel předkládá Soudu dvě faktury vystavené na základě vyhlášky č. 177/1996 Sb., o advokátním tarifu, a žádá částku 40 875 Kč (1 434 €) z titulu náhrady nákladů řízení vynaložených před vnitrostátními orgány, zejména před Ústavním soudem a ministerstvem spravedlnosti, a částku 51 300 Kč (1 800 €) za řízení před Soudem.

151. Vláda namítá, že stěžovatel úhradu fakturovaných částek nedoložil.

152. Soud na základě kritérií vyvozených ze své judikatury (viz například *Öztürk proti Turecku* [velký senát], č. 22479/93, § 83, ESLP 1999-VI; *Baranowski proti Polsku*, viz výše, § 85) a s přihlédnutím ke složitosti věci považuje za přiměřené přiznat stěžovateli náhradu částek, jichž se domáhá, a dále případné částky daně, tj. částku 1 434 € za náklady vynaložené před vnitrostátními orgány a částku 1 800 € za náklady vynaložené před Soudem, tuto posledně uvedenou částku sníženou o 850 € vynaložených Radou Evropy na právní pomoc.

C. Úroky z prodlení

153. Soud považuje za vhodné, aby byly úroky z prodlení založeny na úrokové sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky, zvýšené o tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* stížnost za přijatelnou;
2. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy;
3. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 5 odst. 4 Úmluvy;
4. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 5 odst. 5 Úmluvy;

5. *rozhoduje*, že nevyvstávají žádné další otázky z hlediska článku 13 Úmluvy;

6. *rozhoduje*,

a) že žalovaný stát má stěžovateli uhradit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle článku 44 odst. 2, následující částky, které se převedou na národní měnu žalovaného státu podle kursu platného ke dni úhrady:

i. 4 000 € (čtyři tisíce eur) jako náhradu morální újmy;

ii. 3 234 € (tři tisíce dvě stě třicet čtyři eura) jako náhradu nákladů řízení, která bude snížena o částku 850 € (osm set padesát eur) uhrazenou Radou Evropy formou právní pomoci;

iii. případnou částku daně z výše uvedených částek;

b) že od uplynutí výše uvedené lhůty až do okamžiku zaplacení budou stanovené částky navyšovány o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;

7. *zamítá* v ostatním návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a sděleno písemně dne 27. září 2007 v souladu s článkem 77 odst. 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

Claudia WESTERDIEK
tajemnice sekce

Peer LORENZEN
předseda